

BOLALARDA ATOPIK DERMATITGA OLIB KELADIGAN XAVF OMILLARINI RETROSPEKTIV TAHLILI

Abduvosiyeva M.I.

Toshkent tibbiyot akademiyasi
1-son davolash fakulteti talabasi
Bolalar kasalliklari kafedrasida
Ilmiy rahbar – kafedra katta o'qituvchisi
PhD Nishonboyeva N.Y.

Kirish. Atopik dermatit – polietilogik surunkali qaytalanuvchi dermatoz bo'lib, patogenezi immunologik va noimmunologik mexanizmlar orqali shakllanadi. So'nggi yillarda kasallikning epidemiologik o'sishi kuzatilmoqda, bu esa turli endogen va ekzogen omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Kasallikning rivojlanishida genetik determinantlar, immun tizimdagi disbalans, psixosomatik omillar hamda atrof-muhitning salbiy ta'siri muhim o'rin tutadi. Ushbu retrospektiv tadqiqot bolalarda atopik dermatit rivojlanishiga olib keladigan xavf omillarini tizimli tahlil qilish va ushbu omillarning nisbiy ahamiyatini baholashga qaratilgan.

Tadqiqot maqsadi. Bolalarda atopik dermatit rivojlanishiga olib keluvchi asosiy xavf omillarini retrospektiv tahlil qilish, ularning nisbiy hissasini baholash va kasallikning oldini olish bo'yicha algoritmik yondashuvni ishlab chiqish maqsadida bolalarda atopik dermatitning erta aniqlanishi va profilaktikasi bo'yicha uy sharoitida onalarga telegram bot "AtopikDermabot" orqali kasallik alomatlari haqida ma'lumot berish. Xavf omillari va genetik moyillikni tushuntirish. Ota-onalar va birlamchi bo'g'imda Umumiy amaliyot shifokori xodimlarini atopik dermatitning rivojlanishiga sabab bo'luvchi omillar bilan tanishtirish. SCORAD indeksi orqali atopik dermatit og'irlik darajasini aniqlash va darajasiga qarab individual yondashuvni, profilaktik chora-tadbirlarni targ'ib qilish. Terini to'g'ri parvarishlash, allergenlardan saqlanish va hayot tarzini moslashtirish bo'yicha tavsiyalar berish. Tadqiqot vazifasi esa atopik dermatitga moyilligi bo'lgan bolalarda kasallik kelib chiqishini oldini olish. Atopik dermatit bilan kasallangan bolalarni erta tashxislash va rehabilitatsiya chora tadbirlarni ishlab chiqish. Atopik dermatitga moyilligi bor bo'lgan bolalarni ota onasiga profilaktik chora tadbirlar to'g'risida tushuncha berish va uy sharoitida onalar balalaridagi Atopik dermatitga moyilligi bor yoki yo'qligini telegram bot "AtopikDermabot" orqali so'rovmadan o'tishi, Scorad indeksi bo'yicha kasallikning og'irlik darajasini bilishi, farzandini holatini baholashiga va mutaxassisga erta murojat qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Materiallar va usullar. Tadqiqot "AtopikDermabot" telegram botining klinik ma'lumotlariga asoslanib olib borildi. Bot orqali 100 nafar bola ma'lumotlari yig'ildi va qayta ishlash uchun quyidagi parametrlar asosida tahlil qilindi:

Genetik moyillik: ota-onada yoki yaqin qarindoshlarda allergik kasalliklar (atopik dermatit, bronxial astma, allergik rinit) mavjudligi;

Ekologik omillar: yashash hududining ifloslanish darajasi, xonadonlardagi chang, mog'or, sigaret tutuni ta'siri;

Ovqatlanish xususiyatlari: ona suti bilan oziqlantirish davomiyligi, allergen oziq-ovqat mahsulotlarini iste'mol qilish tarixi;

Immun tizimi va infeksiyon omillar: tez-tez kasallanish, antibiotiklardan ortiqcha foydalanish, perinatal anamnez;

Psixosomatik tahlil: bolada stress darajasi, oilaviy muhit (oiladagi ijtimoiy va psixologik omillar), bolada uyqu buzilishlari va nevroitik simptomlar;

Klinik baholash: SCORAD indeksi yordamida atopik dermatitning og'irlik darajasi, qichishish va teri namligini baholash;

Tadqiqot natijalari. Tahlil natijalari atopik dermatit rivojlanishida quyidagi asosiy xavf omillarini tasdiqladi:

Genetik moyillik: atopik dermatitga chalingan bolalarning 67% da ota-onada allergik kasalliklar aniqlangan ($p < 0.05$).

Ekologik ta'sir: atrof-muhit ifloslanishi yuqori bo'lgan hududlarda yashovchi bolalarda atopik dermatit rivojlanish ehtimoli 1,7 baravar yuqori ekanligi kuzatildi (OR=1.7, 95% CI: 1.3–2.1).

Ovqatlanish xususiyatlari: ona suti bilan oziqlantirish 6 oydan kam bo'lgan bolalarda kasallik rivojlanish ehtimoli 42% ga yuqori ($p < 0.01$).

Psixosomatik omillar: stress darajasi yuqori bo'lgan bolalarda kasallik kechishi og'irroq bo'lib, SCORAD indeksi o'rtacha 17% ga yuqori ($p < 0.01$).

Infekcion omillar: antibiotiklar bilan tez-tez davolangan bolalarda atopik dermatitning og'ir darajasi 2,3 baravar yuqori aniqlangan (OR=2.3, 95% CI: 1.6–3.0).

Shuningdek, bot orqali berilgan individual profilaktik tavsiyalarni bajargan bolalar guruhida atopik dermatit simptomlarining qaytalanish darajasi 21% ga kamaygani qayd etildi ($p < 0.05$).

Xulosa. Ushbu retrospektiv tahlil natijalari bolalarda atopik dermatit rivojlanishining ko'p omilli xususiyatga egaligini yana bir bor tasdiqladi. Kasallikning rivojlanishida genetik moyillik, ekologik va psixosomatik omillar hamda noto'g'ri ovqatlanish tartibi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Atopikdermabot platformasi orqali to'plangan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, erta aniqlash va shaxsiylashtirilgan profilaktik yondashuv atopik dermatit simptomlarini yengillashtirishda samarali hisoblanadi. Kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari: ko'proq bemorlar bilan prospektiv tadqiqot o'tkazish, genetik omillarni chuqurroq o'rganish va polimorfizmlar bilan bog'liqligini tahlil qilish va sun'iy intellekt yordami bilan atopik dermatitni oldindan prognoz qilish tizimini ishlab chiqish.